

Полазећи од државне традиције српског народа и равноправности свих грађана и етничких заједница у Србији,

полазећи и од тога да је Покрајина Косово и Метохија саставни део територије Србије, да има положај суштинске аутономије у оквиру суверене државе Србије и да из таквог положаја Покрајине Косово и Метохија следе уставне обавезе свих државних органа да заступају и штите државне интересе Србије на Косову и Метохији у свим унутрашњим и спољним политичким односима,

грађани Србије доносе

УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

„Службени гласник РС”, број 98 од 10. новембра 2006.

ПРВИ ДЕО

НАЧЕЛА УСТАВА

Република Србија

Члан 1.

Република Србија је држава српског народа и свих грађана који у њој живе, заснована на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима.

Носиоци суверености

Члан 2.

Сувереност потиче од грађана који је врше референдумом, народном иницијативом и преко својих слободно изабраних представника.

Ниједан државни орган, политичка организација, група или појединац не може присвојити сувереност од грађана, нити успоставити власт мимо слободно изражене воље грађана.

Владавина права

Члан 3.

Владавина права је основна претпоставка Устава и почива на неутуђивим људским правима.

Владавина права се остварује слободним и непосредним изборима, уставним јемствима људских и мањинских права, поделом власти, независном судском влашћу и повиновањем власти Уставу и закону.

Подела власти

Члан 4.

Правни поредак је јединствен.

Уређење власти почива на подели власти на законодавну, извршну и судску.

Однос три гране власти заснива се на равнотежи и међусобној контроли.

Судска власт је независна.

Политичке странке

Члан 5.

Јемчи се и признаје улога политичких странака у демократском обликовању политичке воље грађана.

Оснивање политичких странака је слободно.

Недопуштено је деловање политичких странака које је усмерено на насилно рушење уставног поретка, кршење зајемчених људских или мањинских права или изазивање расне, националне или верске мржње.

Политичке странке не могу непосредно вршити власт, нити је потчинити себи.

Забрана сукоба интереса

Члан 6.

Нико не може вршити државну или јавну функцију која је у сукобу са његовим другим функцијама, пословима или приватним интересима.

Постојање сукоба интереса и одговорност при његовом решавању одређују се Уставом и законом.

Грб, застава и химна

Члан 7.

Република Србија има свој грб, заставу и химну.

Грб Републике Србије се користи као Велики грб и као Мали грб.

Застава Републике Србије постоји и користи се као Народна застава и као Државна застава.

Химна Републике Србије јесте свечана песма „Боже правде“.

Изглед и употреба грба, заставе и химне, уређују се законом.

Територија и граница

Члан 8.

Територија Републике Србије је јединствена и недељива.

Граница Републике Србије је неповредива, а мења се по поступку предвиђеном за промену Устава.

Главни град

Члан 9.

Главни град Републике Србије је Београд.

Језик и писмо

Члан 10.

У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.

Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.

Световност државе

Члан 11.

Република Србија је световна држава.

Цркве и верске заједнице су одвојене од државе.

Ниједна религија не може се успоставити као државна или обавезна.

Покрајинска аутономија и локална самоуправа

Члан 12.

Државна власт ограничена је правом грађана на покрајинску аутономију и локалну самоуправу.

Право грађана на покрајинску аутономију и локалну самоуправу подлеже само надзору уставности и законитости.

Заштита држављана и Срба у иностранству

Члан 13.

Република Србија штити права и интересе својих држављана у иностранству.

Република Србија развија и унапређује односе Срба који живе у иностранству са матичном државом.

Заштита националних мањина

Члан 14.

Република Србија штити права националних мањина.

Држава јемчи посебну заштиту националним мањинама ради остваривања потпуне равноправности и очувања њиховог идентитета.

Равноправност полова

Члан 15.

Држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности.

Међународни односи

Члан 16.

Спољна политика Републике Србије почива на општепризнатим принципима и правилима међународног права.

Општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни су део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују. Потврђени међународни уговори морају бити у складу с Уставом.

Положај странаца

Члан 17.

Странци, у складу са међународним уговорима, имају у Републици Србији сва права зајемчена Уставом и законом, изузев права која по Уставу и закону имају само држављани Републике Србије.

ДРУГИ ДЕО

ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА И СЛОБОДЕ

1. Основна начела

Непосредна примена зајемчених права

Члан 18.

Људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно се примењују.

Уставом се јемче, и као таква, непосредно се примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима. Законом се може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права.

Одредбе о људским и мањинским правима тумаче се у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење.

Сврха уставних јемстава

Члан 19.

Јемства неотуђивих људских и мањинских права у Уставу служе очувању људског достојанства и остварењу пуне слободе и једнакости сваког појединца у праведном, отвореном и демократском друштву, заснованом на начелу владавине права.

Ограничења људских и мањинских права

Члан 20.

Људска и мањинска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у

демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права.

Достигнути ниво људских и мањинских права не може се смањивати.

При ограничавању људских и мањинских права, сви државни органи, а нарочито судови, дужни су да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права.

Забрана дискриминације

Члан 21.

Пред Уставом и законом сви су једнаки.

Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.

Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.

Не сматрају се дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима.

Заштита људских и мањинских права и слобода

Члан 22.

Свако има право на судску заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом, као и право на уклањање последица које су повредом настале.

Грађани имају право да се обратe међународним институцијама ради заштите својих слобода и права зајемчених Уставом.

2. Људска права и слободе

Достојанство и слободан развој личности

Члан 23.

Људско достојанство је неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите.

Свако има право на слободан развој личности, ако тиме не крши права других зајемчена Уставом.

Право на живот

Члан 24.

Људски живот је неприкосновен.

У Републици Србији нема смртне казне.

Забрањено је клонирање људских бића.

Неповредивост физичког и психичког интегритета

Члан 25.

Физички и психички интегритет је неповредив.

Нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или научним огледима без свог слободно датог пристанка.

Забрана ропства, положаја сличног ропству и принудног рада

Члан 26.

Нико не може бити држан у ропству или у положају сличном ропству.

Сваки облик трговине људима је забрањен.

Забрањен је принудни рад. Сексуално или економско искоришћавање лица које је у неповољном положају сматра се принудним радом.

Принудним радом се не сматра рад или служба лица на издржавању казне лишења слободe, ако је њихов рад заснован на принципу добровољности, уз новчану надокнаду, рад или служба лица на војној служби, као ни рад или служба за време ратног или ванредног стања у складу са мерама прописаним приликом проглашења ратног или ванредног стања.

Право на слободу и безбедност

Члан 27.

Свако има право на личну слободу и безбедност. Лишење слободe допуштено је само из разлога и у поступку који су предвиђени законом.

Лице које је лишено слободe од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободe, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободe обавести лице по свом избору.

Свако ко је лишен слободe има право жалбе суду, који је дужан да хитно одлучи о законитости лишења слободe и да нареди пуштање на слободу ако је лишење слободe било незаконито.

Казну која обухвата лишење слободe може изрећи само суд.

Поступање с лицем лишеним слободe

Члан 28.

Према лицу лишеном слободe мора се поступати човечно и с уважавањем достојанства његове личности.

Забрањено је свако насиље према лицу лишеном слободe.

Забрањено је изнуђивање исказа.

Допунска права у случају лишења слободe без одлуке суда

Члан 29.

Лицу лишеном слободe без одлуке суда, одмах се саопштава да има право да ништа не изјављује и право да не буде саслушано без присуства браниоца кога само изабере или браниоца који ће му бесплатно пружити правну помоћ ако не може да је плати.

Лице лишено слободe без одлуке суда мора без одлагања, а најкасније у року од 48 часова, бити предато надлежном суду, у противном се пушта на слободу.

Притвор

Члан 30.

Лице за које постоји основана сумња да је учинило кривично дело може бити притворено само на основу одлуке суда, ако је притварање неопходно ради вођења кривичног поступка.

Ако није саслушано приликом доношења одлуке о притвору или ако одлука о притвору није извршена непосредно по доношењу, притворено лице мора у року од 48 часова од лишења слободe да буде изведено пред надлежни суд, који потом поново одлучује о притвору.

Писмено и образложено решење суда о притвору уручује се притворенику најкасније 12 часова од притварања. Одлуку о жалби на притвор суд доноси и доставља притворенику у року од 48 часова.

Трајање притвора

Члан 31.

Трајање притвора суд своди на најкраће неопходно време, имајући у виду разлоге притвора. Притвор одређен одлуком првостепеног суда траје у истрази најдуже три месеца, а виши суд га може, у складу са законом, продужити на још три месеца. Ако до истека овог времена не буде подигнута оптужница, окривљени се пушта на слободу.

После подизања оптужнице трајање притвора суд своди на најкраће неопходно време, у складу са законом.

Притвореник се пушта да се брани са слободe чим престану разлози због којих је притвор био одређен.

Право на правично суђење

Члан 32.

Свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и о оптужбама против њега.

Свакоме се јемчи право на бесплатног преводиоца, ако не говори или не разуме језик који је у службеној употреби у суду и право на бесплатног тумача, ако је слеп, глув или нем.

Јавност се може искључити током читавог поступка који се води пред судом или у делу поступка, само ради заштите интереса националне безбедности, јавног реда и морала у демократском друштву, као и ради заштите интереса малолетника или приватности учесника у поступку, у складу са законом.

Посебна права окривљеног

Члан 33.

Свако ко је окривљен за кривично дело има право да у најкраћем року, у складу са законом, подробно и на језику који разуме, буде обавештен о природи и разлозима дела за које се терети, као и о доказима прикупљеним против њега.

Свако ко је окривљен за кривично дело има право на одбрану и право да узме браниоца по свом избору, да с њим несметано општи и да добије примерено време и одговарајуће услове за припрему одбране.

Окривљени који не може да сноси трошкове браниоца, има право на бесплатног браниоца, ако то захтева интерес правичности, у складу са законом.

Свако ко је окривљен за кривично дело, а доступан је суду, има право да му се суди у његовом присуству и не може бити кажњен, ако му није омогућено да буде саслушан и да се брани.

Свако коме се суди за кривично дело има право да сам или преко браниоца износи доказе у своју корист, испитује сведоке оптужбе и да захтева да се, под истим условима као сведоци оптужбе и у његовом присуству, испитују и сведоци одбране.

Свако коме се суди за кривично дело има право да му се суди без одуговлачења.

Лице које је окривљено или коме се суди за кривично дело није дужно да даје исказе против себе или против лица блиских себи, нити да призна кривицу.

Сва права која има окривљени за кривично дело има, сходно закону и у складу са њим, и физичко лице против кога се води поступак за неко друго кажњиво дело.

Правна сигурност у казненом праву

Члан 34.

Нико се не може огласити кривим за дело које, пре него што је учињено, законом или другим прописом заснованим на закону није било предвиђено као кажњиво, нити му се може изрећи казна која за то дело није била предвиђена.

Казне се одређују према пропису који је важио у време кад је дело учињено, изузев кад је каснији пропис повољнији за учиниоца. Кривична дела и кривичне санкције одређују се законом.

Свако се сматра невиним за кривично дело док се његова кривица не утврди правноснажном одлуком суда.

Нико не може бити гоњен ни кажњен за кривично дело за које је правноснажном пресудом ослобођен или осуђен или за које је оптужба правноснажно одбијена или поступак правноснажно обустављен, нити судска одлука може бити измењена на штету окривљеног у поступку по ванредном правном леку. Истим забранама подлеже вођење поступка за неко друго кажњиво дело.

Изузетно, понављање поступка је допуштено у складу с казним прописима, ако се открију докази о новим чињеницама које су, да су биле познате у време суђења, могле битно да утичу на његов исход или ако је у ранијем поступку дошло до битне повреде која је могла утицати на његов исход.

Кривично гоњење и извршење казне за ратни злочин, геноцид и злочин против човечности не застарева.

Право на рехабилитацију и накнаду штете

Члан 35.

Ко је без основа или незаконито лишен слободе, притворен или осуђен за кажњиво дело има право на рехабилитацију, накнаду штете од Републике Србије и друга права утврђена законом.

Свако има право на накнаду материјалне или нематеријалне штете коју му незаконитим или неправилним радом проузрокује државни орган, ималац јавног овлашћења, орган аутономне покрајине или орган јединице локалне самоуправе.

Закон одређује услове под којима оштећени има право да захтева накнаду штете непосредно од лица које је штету проузроковало.

Право на једнаку заштиту права и на правно средство

Члан 36.

Јемчи се једнака заштита права пред судовима и другим државним органима, имаоцима јавних овлашћења и органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе.

Свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу.

Право на правну личност

Члан 37.

Свако лице има правну способност.

Лице пунолетством стиче способност да самостално одлучује о својим правима и обавезама. Пунолетство наступа са навршених 18 година.

Избор и коришћење личног имена и имена своје деце слободни су.

Право на држављанство

Члан 38.

Стицање и престанак држављанства Републике Србије уређује закон.

Држављанин Републике Србије не може бити протеран, ни лишен држављанства или права да га промени.

Дете рођено у Републици Србији има право на држављанство Републике Србије, ако нису испуњени услови да стекне држављанство друге државе.

Слобода кретања

Члан 39.

Свако има право да се слободно креће и настањује у Републици Србији, да је напусти и да се у њу врати.

Слобода кретања и настањивања и право да се напусти Република Србија могу се ограничити законом, ако је то неопходно ради вођења кривичног поступка, заштите јавног реда и мира, спречавања ширења заразних болести или одбране Републике Србије.

Улазак странаца у Републику Србију и боравак у њој уређује се законом. Странац може бити протеран само на основу одлуке надлежног органа, у законом предвиђеном поступку и ако му је обезбеђено право жалбе и то само тамо где му не прети прогон због његове расе, пола, вере, националне припадности, држављанства, припадности одређеној друштвеној групи, политичког мишљења или где му не прети озбиљно кршење права зајемчених овим уставом.

Неповредивост стана

Члан 40.

Стан је неповредив.

Нико не може без писмене одлуке суда ући у туђи стан или друге просторије против воље њиховог држаоца, нити у њима вршити претрес. Држалац стана и друге просторије има право да сам или преко свога заступника и уз још два пунолетна сведока присуствује претресању. Ако држалац стана или његов заступник нису присутни, претресање је допуштено у присуству два пунолетна сведока.

Без одлуке суда, улазак у туђи стан или друге просторије, изузетно и претресање без присуства сведока, дозвољени су ако је то неопходно ради непосредног лишења слободе учиниоца кривичног дела или отклањања непосредне и озбиљне опасности за људе или имовину, на начин предвиђен законом.

Тајност писама и других средстава општења

Члан 41.

Тајност писама и других средстава комуницирања је неповредива.

Одступања су дозвољена само на одређено време и на основу одлуке суда, ако су неопходна ради вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије, на начин предвиђен законом.

Заштита података о личности

Члан 42.

Зајемчена је заштита података о личности.

Прикупљање, држање, обрада и коришћење података о личности уређују се законом.

Забрањена је и кажњива употреба података о личности изван сврхе за коју су прикупљени, у складу са законом, осим за потребе вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије, на начин предвиђен законом.

Свако има право да буде обавештен о прикупљеним подацима о својој личности, у складу са законом, и право на судску заштиту због њихове злоупотребе.

Слобода мисли, савести и вероисповести

Члан 43.

Јемчи се слобода мисли, савести, уверења и вероисповести, право да се остане при свом уверењу или вероисповести или да се они промене према сопственом избору.

Нико није дужан да се изјашњава о својим верским и другим уверењима.

Свако је слободан да испољава своју веру или убеђење вероисповедања, обављањем верских обреда, похађањем верске службе или наставе, појединачно или у заједници с другима, као и да приватно или јавно изнесе своја верска уверења.

Слобода испољавања вере или уверења може се ограничити законом, само ако је то неопходно у демократском друштву, ради заштите живота и здравља људи, морала демократског друштва, слобода и права грађана зајемчених Уставом, јавне безбедности и јавног реда или ради спречавања изазивања или подстицања верске, националне или расне мржње.

Родитељи и законски стараоци имају право да својој деци обезбеде верско и морално образовање у складу са својим уверењима.

Цркве и верске заједнице

Члан 44.

Цркве и верске заједнице су равноправне и одвојене од државе.

Цркве и верске заједнице су равноправне и слободне да самостално уређују своју унутрашњу организацију, верске послове, да јавно врше верске обреде, да оснивају верске школе, социјалне и добротворне установе и да њима управљају, у складу са законом.

Уставни суд може забранити верску заједницу само ако њено деловање угрожава право на живот, право на психичко и физичко здравље, права деце, право на лични и породични интегритет, право на имовину, јавну безбедност и јавни ред или ако изазива и подстиче верску, националну или расну нетрпељивост.

Приговор савести

Члан 45.

Лице није дужно да, противно својој вери или убеђењима, испуњава војну или другу обавезу која укључује употребу оружја.

Лице које се позове на приговор савести може бити позвано да испуни војну обавезу без обавезе да носи оружје, у складу са законом.

Слобода мишљења и изражавања

Члан 46.

Јемчи се слобода мишљења и изражавања, као и слобода да се говором, писањем, сликом или на други начин траже, примају и шире обавештења и идеје.

Слобода изражавања може се законом ограничити, ако је то неопходно ради заштите права и угледа других, чувања ауторитета и непристрасности суда и заштите јавног здравља, морала демократског друштва и националне безбедности Републике Србије.

Слобода изражавања националне припадности

Члан 47.

Изражавање националне припадности је слободно.

Нико није дужан да се изјашњава о својој националној припадности.

Подстицање уважавања разлика

Члан 48.

Мерама у образовању, култури и јавном обавештавању, Република Србија подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због посебности етничког, културног, језичког или верског идентитета њених грађана.

Забрана изазивања расне, националне и верске мржње

Члан 49.

Забрањено је и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпељивости.

Слобода медија

Члан 50.

Свако је слободан да без одобрења, на начин предвиђен законом, оснива новине и друга средства јавног обавештавања.

Телевизијске и радио-станице оснивају се у складу са законом.

У Републици Србији нема цензуре. Надлежни суд може спречити ширење информација и идеја путем средстава јавног обавештавања само ако је то у демократском друштву неопходно ради спречавања позивања на насилно рушење Уставом утврђеног поретка или нарушавања територијалног интегритета Републике Србије, спречавања пропагирања рата или подстрекавања на непосредно насиље или ради спречавања заговарања расне, националне или верске мржње, којим се подстиче на дискриминацију, непријатељство или насиље.

Остваривање права на исправку неистините, непотпуне или нетачно пренете информације којом је повређено нечије право или интерес и права на одговор на објављену информацију уређује се законом.

Право на обавештеност

Члан 51.

Свако има право да истинито, потпуно и благовремено буде обавештаван о питањима од јавног значаја и средства јавног обавештавања су дужна да то право поштују.

Свако има право на приступ подацима који су у поседу државних органа и организација којима су поверена јавна овлашћења, у складу са законом.

Изборно право

Члан 52.

Сваки пунолетан, пословно способан држављанин Републике Србије има право да бира и да буде биран.

Изборно право је опште и једнако, избори су слободни и непосредни, а гласање је тајно и лично.

Изборно право ужива правну заштиту у складу са законом.

Право на учешће у управљању јавним пословима

Члан 53.

Грађани имају право да учествују у управљању јавним пословима и да под једнаким условима ступају у јавне службе и на јавне функције.

Слобода окупљања

Члан 54.

Мирно окупљање грађана је слободно.

Окупљање у затвореном простору не подлеже одобрењу, ни пријављивању.

Зборови, демонстрације и друга окупљања грађана на отвореном простору пријављују се државном органу, у складу са законом.

Слобода окупљања може се законом ограничити само ако је то неопходно ради заштите јавног здравља, морала, права других или безбедности Републике Србије.

Слобода удруживања

Члан 55.

Јемчи се слобода политичког, синдикалног и сваког другог удруживања и право да се остане изван сваког удружења.

Удружења се оснивају без претходног одобрења, уз упис у регистар који води државни орган, у складу са законом.

Забрањена су тајна и паравојна удружења.

Уставни суд може забранити само оно удружење чије је деловање усмерено на насилно рушење уставног поретка, кршење зајемчених људских или мањинских права или изазивање расне, националне или верске мржње.

Судије Уставног суда, судије, јавни тужиоци, Заштитник грађана, припадници полиције и припадници војске не могу бити чланови политичких странака.

Право на петицију

Члан 56.

Свако има право да, сам или заједно са другима, упућује петиције и друге предлоге државним органима, организацијама којима су поверена јавна овлашћења, органима аутономне покрајине и органима јединица локалне самоуправе и да од њих добије одговор када га тражи.

Због упућивања петиција и предлога нико не може да трпи штетне последице.

Нико не може да трпи штетне последице за ставове изнете у поднетој петицији или предлогу, осим ако је тиме учинио кривично дело.

Право на уточиште

Члан 57.

Странац који основано страхује од прогона због своје расе, пола, језика, вероисповести, националне припадности или припадности некој групи или због својих политичких уверења, има право на уточиште у Републици Србији.

Поступак за стицање уточишта уређује се законом.

Право на имовину

Члан 58.

Јемчи се мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона.

Право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне.

Законом се може ограничити начин коришћења имовине.

Одузимање или ограничење имовине ради наплате пореза и других дажбина или казни, дозвољено је само у складу са законом.

Право наслеђивања

Члан 59.

Јемчи се право наслеђивања, у складу са законом.

Право наслеђивања не може бити искључено или ограничено због неиспуњавања јавних обавеза.

Право на рад

Члан 60.

Јемчи се право на рад, у складу са законом.

Свако има право на слободан избор рада.

Свима су, под једнаким условима, доступна сва радна места.

Свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, безбедне и здраве услове рада, потребну заштиту на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа. Нико се тих права не може одрећи.

Женама, омладини и инвалидима омогућују се посебна заштита на раду и посебни услови рада, у складу са законом.

Право на штрајк

Члан 61.

Запослени имају право на штрајк, у складу са законом и колективним уговором.

Право на штрајк може бити ограничено само законом, сходно природи или врсти делатности.

Право на закључење брака и равноправност супружника

Члан 62.

Свако има право да слободно одлучи о закључењу и раскидању брака.

Брак се закључује на основу слободно датог пристанка мушкарца и жене пред државним органом.

Закључење, трајање и раскид брака почивају на равноправности мушкарца и жене.

Брак и односи у браку и породици уређују се законом.

Ванбрачна заједница се изједначава са браком, у складу са законом.

Слобода одлучивања о рађању

Члан 63.

Свако има право да слободно одлучи о рађању деце.

Република Србија подстиче родитеље да се одлуче на рађање деце и помаже им у томе.

Права детета

Члан 64.

Деца уживају људска права примерено свом узрасту и душевној зрелости.

Свако дете има право на лично име, упис у матичну књигу рођених, право да сазна своје порекло и право да очува свој идентитет.

Деца су заштићена од психичког, физичког, економског и сваког другог искоришћавања или злоупотребавања.

Деца рођена изван брака имају једнака права као деца рођена у браку.

Права детета и њихова заштита уређују се законом.

Права и дужности родитеља

Члан 65.

Родитељи имају право и дужност да издржавају, васпитавају и образују своју децу, и у томе су равноправни.

Сва или поједина права могу једном или обома родитељима бити одузета или ограничена само одлуком суда, ако је то у најбољем интересу детета, у складу са законом.

Члан 66.

Породица, мајка, самохрани родитељ и дете у Републици Србији уживају посебну заштиту, у складу са законом.

Мајци се пружа посебна подршка и заштита пре и после порођаја.

Посебна заштита пружа се деци о којој се родитељи не старају и деци која су ометена у психичком или физичком развоју.

Деца млађа од 15 година не могу бити запослена нити, ако су млађа од 18 година, могу да раде на пословима штетним по њихово здравље или морал.

Право на правну помоћ

Члан 67.

Свакоме се, под условима одређеним законом, јемчи право на правну помоћ.

Правну помоћ пружају адвокатура, као самостална и независна служба, и службе правне помоћи које се оснивају у јединицама локалне самоуправе, у складу са законом.

Законом се одређује када је правна помоћ бесплатна.

Здравствена заштита

Члан 68.

Свако има право на заштиту свог физичког и психичког здравља.

Деца, труднице, мајке током породилског одсуства, самохрани родитељи са децом до седме године и стари остварују здравствену заштиту из јавних прихода, ако је не остварују на други начин, у складу са законом.

Здравствено осигурање, здравствена заштита и оснивање здравствених фондова уређују се законом.

Република Србија помаже развој здравствене и физичке културе.

Социјална заштита

Члан 69.

Грађани и породице којима је неопходна друштвена помоћ ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољавање основних животних потреба, имају право на социјалну заштиту, чије се пружање заснива на начелима социјалне правде, хуманизма и поштовања људског достојанства.

Права запослених и њихових породица на социјално обезбеђење и осигурање уређују се законом.

Запослени има право на накнаду зараде у случају привремене спречености за рад, као и право на накнаду у случају привремене незапослености, у складу са законом.

Инвалидима, ратним ветеранима и жртвама рата пружа се посебна заштита, у складу са законом.

Фондови социјалног осигурања оснивају се у складу са законом.

Пензијско осигурање

Члан 70.

Пензијско осигурање уређује се законом.

Република Србија стара се о економској сигурности пензионера.

Право на образовање

Члан 71.

Свако има право на образовање.

Основно образовање је обавезно и бесплатно, а средње образовање је бесплатно.

Сви грађани имају, под једнаким условима, приступ високошколском образовању. Република Србија омогућује успешним и надареним ученицима слабијег имовног стања бесплатно високошколско образовање, у

складу са законом.

Оснивање школа и универзитета уређује се законом.

Аутономија универзитета

Члан 72.

Јемчи се аутономија универзитета, високошколских и научних установа.

Универзитети, високошколске и научне установе самостално одлучују о своме уређењу и раду, у складу са законом.

Слобода научног и уметничког стварања

Члан 73.

Научно и уметничко стваралаштво је слободно.

Ауторима научних и уметничких дела јемче се морална и материјална права, у складу са законом.

Република Србија подстиче и помаже развој науке, културе и уметности.

Здрава животна средина

Члан 74.

Свако има право на здраву животну средину и на благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању.

Свако, а посебно Република Србија и аутономна покрајина, одговоран је за заштиту животне средине.

Свако је дужан да чува и побољшава животну средину.

3. Права припадника националних мањина

Основна одредба

Члан 75.

Припадницима националних мањина, поред права која су Уставом зајемчена свим грађанима, јемче се додатна, индивидуална или колективна права. Индивидуална права остварују се појединачно, а колективна у заједници са другима, у складу са Уставом, законом и међународним уговорима.

Путем колективних права припадници националних мањина, непосредно или преко својих представника, учествују у одлучивању или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу, образовање, обавештавање и службену употребу језика и писма, у складу са законом.

Ради остварења права на самоуправу у култури, образовању, обавештавању и службеној употреби језика и писма, припадници националних мањина могу изабрати своје националне савете, у складу са законом.

Забрана дискриминације националних мањина

Члан 76.

Припадницима националних мањина јемчи се равноправност пред законом и једнака законска заштита.

Забрањена је било каква дискриминација због припадности националној мањини.

Не сматрају се дискриминацијом посебни прописи и привремене мере које Република Србија може увести у економском, социјалном, културном и политичком животу, ради постизања пуне равноправности између припадника националне мањине и грађана који припадају већини, ако су усмерене на уклањање изразито неповољних услова живота који их посебно погађају.

Равноправност у вођењу јавних послова

Члан 77.

Припадници националних мањина имају, под истим условима као остали грађани, право да учествују у управљању јавним пословима и да ступају на јавне функције.

При запошљавању у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе води се рачуна о националном саставу становништва и одговарајућој заступљености припадника националних мањина.

Забрана насилне асимилације

Члан 78.

Забрањена је насилна асимилација припадника националних мањина.

Заштита припадника националних мањина од сваке радње усмерене ка њиховој насилној асимилацији уређује се законом.

Забрањено је предузимање мера које би проузроковале вештачко мењање националног састава становништва на подручјима где припадници националних мањина живе традиционално и у значајном броју.

Право на очување посебности

Члан 79.

Припадници националних мањина имају право: на изражавање, чување, неговање, развијање и јавно изражавање националне, етничке, културне и верске посебности; на употребу својих симбола на јавним местима; на коришћење свог језика и писма; да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику; на школовање на свом језику у државним установама и установама аутономних покрајина; на оснивање приватних образовних установа; да на своме језику користе своје име и презиме; да у срединама где чине значајну популацију, традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом језику; на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику, укључујући и право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја; на оснивање сопствених средстава јавног обавештавања, у складу са законом.

У складу са Уставом, на основу закона, покрајинским прописима могу се установити додатна права припадника националних мањина.

Право на удруживање и на сарадњу са сународницима

Члан 80.

Припадници националних мањина могу да оснивају просветна и културна удружења, која добровољно финансирају.

Република Србија признаје просветним и културним удружењима националних мањина посебну улогу у остваривању права припадника националних мањина.

Припадници националних мањина имају право на несметане везе и сарадњу са сународницима изван територије Републике Србије.

Развијање духа толеранције

Члан 81.

У области образовања, културе и информисања Србија подстиче дух толеранције и међукултурног дијалога и предузима ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње међу свим људима који живе на њеној територији, без обзира на њихов етнички, културни, језички или верски идентитет.

ТРЕЋИ ДЕО

ЕКОНОМСКО УРЕЂЕЊЕ И ЈАВНЕ ФИНАНСИЈЕ

1. Економско уређење

Основна начела

Члан 82.

Економско уређење у Републици Србији почива на тржишној привреди, отвореном и слободном тржишту, слободи предузетништва, самосталности привредних субјеката и равноправности приватне и других облика својине.

Република Србија је јединствено привредно подручје са јединственим тржиштем роба, рада, капитала и услуга.

Утицај тржишне привреде на социјални и економски положај запослених усклађује се кроз социјални дијалог између синдиката и послодаваца.

Слобода предузетништва

Члан 83.

Предузетништво је слободно.

Предузетништво се може ограничити законом, ради заштите здравља људи, животне средине и природних богатстава и ради безбедности Републике Србије.

Положај на тржишту

Члан 84.

Сви имају једнак правни положај на тржишту.

Забрањени су акти којима се, супротно закону, ограничава слободна конкуренција, стварањем или злоупотребом монополског или доминантног положаја.

Права стечена улагањем капитала на основу закона, не могу законом бити умањена.

Страна лица изједначена су на тржишту са домаћим.

Својинска права странаца

Члан 85.

Страна физичка и правна лица могу стећи својину на непокретностима, у складу са законом или међународним уговором.

Странци могу стећи право концесије на природним богатствима и добрима од општег интереса, као и друга права одређена законом.

Равноправност свих облика својине

Члан 86.

Јемче се приватна, задружна и јавна својина. Јавна својина је државна својина, својина аутономне покрајине и својина јединице локалне самоуправе. Сви облици својине имају једнаку правну заштиту.

Постојећа друштвена својина претвара се у приватну својину под условима, на начин и у роковима предвиђеним законом.

Средства из јавне својине отуђују се на начин и под условима утврђеним законом.

Државна имовина

Члан 87.

Природна богатства, добра за које је законом одређено да су од општег интереса и имовина коју користе органи Републике Србије у државној су имовини. У државној имовини могу бити и друге ствари и права, у складу са законом.

Физичка и правна лица могу стећи поједина права на одређеним добрима у општој употреби, под условима и на начин предвиђен законом.

Природна богатства користе се под условима и на начин предвиђен законом.

Имовина аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе, начин њеног коришћења и располагања, уређују се законом.

Земљиште

Члан 88.

Коришћење и располагање пољопривредним земљиштем, шумским земљиштем и градским грађевинским земљиштем у приватној својини, је слободно.

Законом се могу ограничити облици коришћења и располагања, односно прописати услови за коришћење и располагање да би се отклонила опасност од nanoшења штете животној средини или да би се спречила повреда права и на законом заснованих интереса других лица.

Чување наслеђа

Члан 89.

Свако је дужан да чува природне реткости и научно, културно и историјско наслеђе, као добра од општег интереса, у складу са законом.

Посебна одговорност за очување наслеђа је на Републици Србији, аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе.

Заштита потрошача

Члан 90.

Република Србија штити потрошаче.

Посебно су забрањене радње усмерене против здравља, безбедности и приватности потрошача, као и све нечасне радње на тржишту.

2. Јавне финансије

Порези и други приходи

Члан 91.

Средства из којих се финансирају надлежности Републике Србије, аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе обезбеђују се из пореза и других прихода утврђених законом.

Обавеза плаћања пореза и других дажбина је општа и заснива се на економској моћи обвезника.

Буџет

Члан 92.

Република Србија, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе имају буџете у којима морају бити приказани сви приходи и расходи којима се финансирају њихове надлежности.

Законом се утврђују рокови у којима буџет мора бити усвојен и начин привременог финансирања.

Извршавање свих буџета контролише Државна ревизорска институција.

Народна скупштина разматра предлог завршног рачуна буџета по прибављеном мишљењу Државне ревизорске институције.

Јавни дуг

Члан 93.

Република Србија, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе могу да се задужују.

Услови и поступак задуживања уређују се законом.

Уједначавање развоја

Члан 94.

Република Србија стара се о равномерном и одрживом регионалном развоју, у складу са законом.

Народна банка Србије

Члан 95.

Народна банка Србије је централна банка Републике Србије, самостална је и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара.

Народном банком Србије руководи гувернер, кога бира Народна скупштина.

О Народној банци Србије доноси се закон.

Државна ревизорска институција

Члан 96.

Државна ревизорска институција је највиши државни орган ревизије јавних средстава у Републици Србији, самостална је и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара.

О Државној ревизорској институцији доноси се закон.

ЧЕТВРТИ ДЕО

НАДЛЕЖНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Надлежност Републике Србије

Члан 97.

Република Србија уређује и обезбеђује:

1. сувереност, независност, територијалну целовитост и безбедност Републике Србије, њен међународни положај и односе са другим државама и међународним организацијама;
2. остваривање и заштиту слобода и права грађана; уставност и законитост; поступак пред судовима и другим државним органима; одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана утврђених Уставом и за повреду закона, других прописа и општих аката; амнестије и помиловања за кривична дела;
3. територијалну организацију Републике Србије; систем локалне самоуправе;
4. одбрану и безбедност Републике Србије и њених грађана; мере за случај ванредног стања;
5. систем преласка границе и контроле промета роба, услуга и путничког саобраћаја преко границе; положај странаца и страних правних лица;
6. јединствено тржиште; правни положај привредних субјеката; систем обављања појединих привредних и других делатности; робне резерве; монетарни, банкарски, девизни и царински систем; економске односе са иностранством; систем кредитних односа са иностранством; порески систем;
7. својинске и облигационе односе и заштиту свих облика својине;
8. систем у области радних односа, заштите на раду, запошљавања, социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности; друге економске и социјалне односе од општег интереса;
9. одрживи развој; систем заштите и унапређења животне средине; заштиту и унапређивање биљног и животињског света; производњу, промет и превоз оружја, отровних, запаљивих, експлозивних, радиоактивних и других опасних материја;
10. систем у областима здравства, социјалне заштите, борачке и инвалидске заштите, бриге о деци, образовања, културе и заштите културних добара, спорта, јавног информисања; систем јавних служби;
11. контролу законитости располагања средствима правних лица; финансијску ревизију јавних средстава; прикупљање статистичких и других података од општег интереса;
12. развој Републике Србије, политику и мере за подстицање равномерног развоја појединих делова Републике Србије, укључујући и развој недовољно развијених подручја; организацију и коришћење простора; научно-технолошки развој;
13. режим и безбедност у свим врстама саобраћаја;
14. празнике и одликовања Републике Србије;
15. финансирање остваривања права и дужности Републике Србије, утврђених Уставом и законом;
16. организацију, надлежност и рад републичких органа;
17. друге односе од интереса за Републику Србију, у складу с Уставом.

ПЕТИ ДЕО

УРЕЂЕЊЕ ВЛАСТИ

1. Народна скупштина

Положај Народне скупштине

Члан 98.

Народна скупштина је највише представничко тело и носилац уставотворне и законодавне власти у Републици Србији.

Надлежност

Члан 99.

Народна скупштина:

1. доноси и мења Устав,
2. одлучује о промени границе Републике Србије,
3. расписује републички референдум,
4. потврђује међународне уговоре кад је законом предвиђена обавеза њиховог потврђивања,
5. одлучује о рату и миру и проглашава ратно и ванредно стање,
6. надзире рад служби безбедности,
7. доноси законе и друге опште акте из надлежности Републике Србије,
8. даје претходну сагласност на статут аутономне покрајине,
9. усваја стратегију одбране,
10. усваја план развоја и просторни план,
11. усваја буџет и завршни рачун Републике Србије, на предлог Владе,
12. даје амнестију за кривична дела.

У оквиру својих изборних права, Народна скупштина:

1. бира Владу, надзире њен рад и одлучује о престанку мандата Владе и министара,
2. бира и разрешава судије Уставног суда,
3. бира председника Врховног касационог суда, председнике судова, Републичког јавног тужиоца, јавне тужиоце, судије и заменике јавних тужилаца, у складу са Уставом,
4. бира и разрешава гувернера Народне банке Србије и надзире његов рад,
5. бира и разрешава Заштитника грађана, и надзире његов рад,
6. бира и разрешава и друге функционере одређене законом.

Народна скупштина врши и друге послове одређене Уставом и законом.

Састав Народне скупштине

Члан 100.

Народну скупштину чини 250 народних посланика, који се бирају на непосредним изборима, тајним гласањем, у складу са законом.

У Народној скупштини обезбеђују се равноправност и заступљеност полова и представника националних мањина, у складу са законом.

Избор народних посланика и конституисање Народне скупштине

Члан 101.

Изборе за народне посланике расписује председник Републике, 90 дана пре истека мандата Народне скупштине, тако да се избори окончају у наредних 60 дана.

Прву седницу Народне скупштине заказује председник Народне скупштине из претходног сазива, тако да се седница одржи најкасније 30 дана од дана проглашења коначних резултата избора.

Народна скупштина на првој седници потврђује посланичке мандате.

Народна скупштина конституисана је потврђивањем мандата две трећине народних посланика.

На одлуку донету у вези са потврђивањем мандата допуштена је жалба Уставном суду, који по њој одлучује у року од 72 сата.

Потврђивањем мандата две трећине народних посланика престаје мандат претходног сазива Народне скупштине.

Положај народних посланика

Члан 102.

Мандат народног посланика почиње да тече даном потврђивања мандата у Народној скупштини и траје четири године односно до престанка мандата народних посланика тог сазива Народне скупштине.

Народни посланик је слободан да, под условима одређеним законом, неопозиво стави свој мандат на располагање политичкој странци на чији предлог је изабран за народног посланика.

Народни посланик не може бити посланик у скупштини аутономне покрајине, нити функционер у органима извршне власти и правосуђа, нити може обављати друге функције, послове и дужности за које је законом утврђено да представљају сукоб интереса.

Избор, престанак мандата и положај народних посланика уређује се законом.

Имунитет народног посланика

Члан 103.

Народни посланик ужива имунитет.

Народни посланик не може бити позван на кривичну или другу одговорност за изражено мишљење или гласање у вршењу своје посланичке функције.

Народни посланик који се позвао на имунитет не може бити притворен, нити се против њега може водити кривични или други поступак у коме се може изрећи казна затвора, без одобрења Народне скупштине.

Народни посланик који је затечен у извршењу кривичног дела за које је прописана казна затвора у трајању дужем од пет година може бити притворен без одобрења Народне скупштине.

У кривичном или другом поступку у коме је успостављен имунитет, не теку рокови прописани за тај поступак.

Непозивање народног посланика на имунитет не искључује право Народне скупштине да успостави имунитет.

Председник и потпредседници Народне скупштине

Члан 104.

Народна скупштина, већином гласова свих народних посланика, бира председника и једног или више потпредседника Народне скупштине.

Председник Народне скупштине представља Народну скупштину, сазива њене седнице, председава њима и врши друге послове одређене Уставом, законом и пословником Народне скупштине.

Начин одлучивања у Народној скупштини

Члан 105.

Народна скупштина доноси одлуке већином гласова народних посланика на седници на којој је присутна већина народних посланика.

Већином гласова свих народних посланика Народна скупштина:

1. даје амнестију за кривична дела,
2. проглашава и укида ванредно стање,
3. прописује мере одступања од људских и мањинских права у ратном и ванредном стању,
4. доноси закон којим Република Србија поверава аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе поједина питања из своје надлежности,
5. даје претходну сагласност на статут аутономне покрајине,
6. одлучује о Пословнику о свом раду,
7. укида имунитет народним посланицима, председнику Републике, члановима Владе и Заштитнику грађана,
8. усваја буџет и завршни рачун,

9. бира чланове Владе и одлучује о престанку мандата Владе и министара,
10. одлучује о одговору на интерпелацију,
11. бира судије Уставног суда и одлучује о њиховом разрешењу и престанку мандата,
12. бира председника Врховног касационог суда, председнике судова, Републичког јавног тужиоца и јавне тужиоце и одлучује о престанку њихове функције;
13. бира судије и заменике јавних тужилаца, у складу с Уставом;
14. бира и разрешава гувернера Народне банке Србије, Савет гувернера и Заштитника грађана,
15. врши и друге изборне надлежности Народне скупштине.

Већином гласова свих народних посланика Народна скупштина одлучује о законима којима се уређују:

1. референдум и народна иницијатива,
2. уживање индивидуалних и колективних права припадника националних мањина,
3. план развоја и просторни план,
4. јавно задуживање,
5. територија аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе,
6. закључивање и потврђивање међународних уговора,
7. друга питања одређена Уставом.

Заседања

Члан 106.

Народна скупштина се састаје у два редовна заседања годишње.

Прво редовно заседање почиње првог радног дана у марту, а друго редовно заседање почиње првог радног дана у октобру. Редовно заседање не може трајати дуже од 90 дана.

Народна скупштина састаје се у ванредно заседање на захтев најмање једне трећине народних посланика или на захтев Владе, са унапред одређеним дневним редом.

Народна скупштина састаје се без позива после проглашења ратног или ванредног стања.

Право предлагања закона

Члан 107.

Право предлагања закона, других прописа и општих аката имају сваки народни посланик, Влада, скупштина аутономне покрајине или најмање 30.000 бирача.

Заштитник грађана и Народна банка Србије имају право предлагања закона из своје надлежности.

Референдум

Члан 108.

На захтев већине свих народних посланика или најмање 100.000 бирача Народна скупштина расписује референдум о питању из своје надлежности, у складу са Уставом и законом.

Предмет референдума не могу бити обавезе које произлазе из међународних уговора, закони који се односе на људска и мањинска права и слободе, порески и други финансијски закони, буџет и завршни рачун, увођење ванредног стања и амнестија, као ни питања која се тичу изборних надлежности Народне скупштине.

Распуштање Народне скупштине

Члан 109.

Председник Републике може, на образложени предлог Владе, распустити Народну скупштину.

Влада не може предложити распуштање Народне скупштине, ако је поднет предлог да јој се изгласа неповерење или ако је поставила питање свога поверења.

Народна скупштина се распушта ако у року од 90 дана од дана конституисања не изабере Владу.

Народна скупштина не може бити распуштена за време ратног или ванредног стања.

Председник Републике дужан је да указом распусти Народну скупштину у случајевима одређеним Уставом.

Истовремено са распуштањем Народне скупштине председник Републике расписује изборе за народне посланике, тако да се избори окончају најкасније за 60 дана од дана расписивања.

Народна скупштина која је распуштена врши само текуће или неодложне послове, одређене законом. У случају проглашења ратног или ванредног стања поново се успоставља њена пуна надлежност, која траје до окончања ратног, односно ванредног стања.

Закон о Народној скупштини

Члан 110.

О Народној скупштини се доноси закон.

2. Председник Републике

Положај председника Републике

Члан 111.

Председник Републике изражава државно јединство Републике Србије.

Надлежност

Члан 112.

Председник Републике:

1. представља Републику Србију у земљи и иностранству,
2. указом проглашава законе, у складу с Уставом,
3. предлаже Народној скупштини кандидата за председника Владе, пошто саслуша мишљење представника изабраних изборних листа,
4. предлаже Народној скупштини носиоце функција, у складу са Уставом и законом,
5. поставља и опозива указом амбасадоре Републике Србије на основу предлога Владе,
6. прима акредитивна и опозивна писма страних дипломатских представника,
7. даје помиловања и одликовања,
8. врши и друге послове одређене Уставом.

Председник Републике, у складу са законом, командује Војском и поставља, унапређује и разрешава официре Војске Србије.

Проглашење закона

Члан 113.

Председник Републике је дужан да најкасније у року од 15 дана од дана изгласавања закона, односно најкасније у року од седам дана ако је закон донет по хитном поступку, донесе указ о проглашењу закона или да закон, уз писмено образложење, врати Народној скупштини, на поновно одлучивање.

Ако Народна скупштина одлучи да поново гласа о закону који је председник Републике вратио на одлучивање, закон се изгласава већином од укупног броја посланика.

Председник Републике је дужан да прогласи поновно изгласани закон.

Ако председник Републике не донесе указ о проглашењу закона у Уставом предвиђеном року, указ доноси председник Народне скупштине.

Избор

Члан 114.

Председник Републике бира се на непосредним изборима, тајним гласањем, у складу са законом.

Изборе за председника Републике расписује председник Народне скупштине 90 дана пре истека мандата председника Републике, тако да се избори окончају у наредних 60 дана, у складу са законом.

Приликом ступања на дужност, председник Републике, пред Народном скупштином полаже заклетву која гласи:

„Заклињем се да ћу све своје снаге посветити очувању суверености и целине територије Републике Србије, укључујући и Косово и Метохију као њен саставни део, као и остваривању људских и мањинских права и слобода, поштовању и одбрани Устава и закона, очувању мира и благостања свих грађана Републике Србије и да ћу савесно и одговорно испуњавати све своје дужности.“

Нespoјивост функција

Члан 115.

Председник Републике не може обављати другу јавну функцију или професионалну делатност.

Мандат

Члан 116.

Мандат председника Републике траје пет година и почиње да тече од дана полагања заклетве пред Народном скупштином.

Ако мандат председника Републике истиче за време ратног или ванредног стања, продужава се, тако да траје до истека три месеца од дана престанка ратног, односно ванредног стања.

Нико не може више од два пута да буде биран за председника Републике.

Мандат председника Републике престаје истеком времена на које је изабран, оставком или разрешењем.

Председник Републике подноси оставку председнику Народне скупштине.

Оставка

Члан 117.

Кад председник Републике поднесе оставку, он о томе обавештава јавност и председника Народне скупштине.

Даном подношења оставке, председнику Републике престаје мандат.

Разрешење

Члан 118.

Председник Републике разрешава се због повреде Устава, одлуком Народне скупштине, гласовима најмање две трећине народних посланика.

Поступак за разрешење може да покрене Народна скупштина, на предлог најмање једне трећине народних посланика.

Уставни суд је дужан да по покренутом поступку за разрешење, најкасније у року од 45 дана, одлучи о постојању повреде Устава.

Имунитет

Члан 119.

Председник Републике ужива имунитет као народни посланик.

О имунитету председника Републике одлучује Народна скупштина.

Замењивање председника Републике

Члан 120.

Када је председник Републике спречен да обавља дужност или му мандат престане пре истека времена на које је биран, замењује га председник Народне скупштине.

Председник Народне скупштине може да замењује председника Републике најдуже три месеца.

Изборе за председника Републике председник Народне Скупштине је обавезан да распише тако да се одрже најкасније три месеца од настанка спречености председника Републике односно престанка мандата на који је биран.

Закон о председнику Републике

Члан 121.

О председнику Републике доноси се закон.

3. Влада

Положај Владе

Члан 122.

Влада је носилац извршне власти у Републици Србији.

Надлежност

Члан 123.

Влада:

1. утврђује и води политику,
2. извршава законе и друге опште акте Народне скупштине,
3. доноси уредбе и друге опште акте ради извршавања закона,
4. предлаже Народној скупштини законе и друге опште акте и даје о њима мишљење кад их поднесе други предлагач,
5. усмерава и усклађује рад органа државне управе и врши надзор над њиховим радом,
6. врши и друге послове одређене Уставом и законом.

Одговорност Владе

Члан 124.

Влада је одговорна Народној скупштини за политику Републике Србије, за извршавање закона и других општих аката Народне скупштине и за рад органа државне управе.

Председник Владе и чланови Владе

Члан 125.

Владу чине председник Владе, један или више потпредседника и министри.

Председник Владе води и усмерава рад Владе, стара се о уједначеном политичком деловању Владе, усклађује рад чланова Владе и представља Владу.

Министри су за свој рад и за стање у области из делокруга министарства одговорни председнику Владе, Влади и Народној скупштини.

Нespoјивост функција

Члан 126.

Члан Владе не може бити народни посланик у Народној скупштини, посланик у скупштини аутономне покрајине и одборник у скупштини јединице локалне самоуправе, нити члан извршног већа аутономне покрајине или извршног органа јединице локалне самоуправе.

Законом се уређује које су друге функције, послови или приватни интереси у сукобу са положајем члана Владе.

Избор Владе

Члан 127.

Кандидата за председника Владе Народној скупштини предлаже председник Републике, пошто саслуша мишљење представника изабраних изборних листа.

Кандидат за председника Владе Народној скупштини износи програм Владе и предлаже њен састав.

Народна скупштина истовремено гласа о програму Владе и избору председника и чланова Владе.

Влада је изабрана ако је за њен избор гласала већина од укупног броја народних посланика.

Почетак и престанак мандата Владе и чланова Владе

Члан 128.

Мандат Владе траје до истека мандата Народне скупштине која ју је изабрала.

Мандат Владе почиње да тече даном полагања заклетве пред Народном скупштином.

Мандат Владе престаје пре истека времена на које је изабрана, изгласавањем неповерења, распуштањем Народне скупштине, оставком председника Владе и у другим случајевима утврђеним Уставом.

Влада којој је престао мандат може да врши само послове одређене законом, до избора нове Владе.

Влада којој је престао мандат не може да предложи распуштање Народне скупштине.

Члану Владе мандат престаје пре истека времена на које је изабран, констатовањем оставке, изгласавањем неповерења у Народној скупштини и разрешењем од стране Народне скупштине, на предлог председника Владе.

Интерпелација

Члан 129.

Најмање 50 народних посланика може поднети интерпелацију у вези са радом Владе или појединог члана Владе.

Влада је дужна да одговори на интерпелацију у року од 30 дана.

Народна скупштина расправља и гласа о одговору који су на интерпелацију поднели Влада или члан Владе коме је интерпелација упућена.

Изгласавањем прихватања одговора Народна скупштина наставља да ради по усвојеном дневном реду.

Ако Народна скупштина гласањем не прихвати одговор Владе или члана Владе, приступиће се гласању о неповерењу Влади или члану Владе, уколико претходно, по неприхватању одговора на интерпелацију, председник Владе, односно члан Владе не поднесе оставку.

О питању које је било предмет интерпелације не може се поново расправљати пре истека рока од 90 дана.

Гласање о неповерењу Влади или члану Владе

Члан 130.

Гласање о неповерењу Влади или поједином члану Владе може затражити најмање 60 народних посланика.

Предлог за гласање о неповерењу Влади или поједином члану Владе Народна скупштина разматра на првој наредној седници, а најраније пет дана по подношењу предлога. Након окончања расправе приступа се гласању о предлогу.

Народна скупштина је прихватила предлог за изгласавање неповерења Влади или члану Владе ако је за њега гласало више од половине од свих народних посланика.

Ако Народна скупштина изгласа неповерење Влади, председник Републике је дужан да покрене поступак за избор нове Владе. Ако Народна скупштина не изабере нову Владу у року од 30 дана од изгласавања неповерења, председник Републике је дужан да распусти Народну скупштину и распише изборе.

Ако Народна скупштина изгласа неповерење члану Владе, председник Владе је дужан да покрене поступак за избор новог члана Владе, у складу са законом.

Ако Влади или члану Владе не буде изгласано неповерење, потписници предлога не могу поднети нови предлог за гласање о неповерењу пре истека рока од 180 дана.

Гласање о поверењу Влади

Члан 131.

Влада може затражити гласање о свом поверењу.

Предлог за гласање о поверењу Влади може се, на захтев Владе, разматрати и на седници Народне скупштине која је у току, а ако Влада није поднела такав захтев, предлог се разматра на првој наредној седници, а најраније пет дана од његовог подношења. Након окончања расправе приступа се гласању о предлогу.

Народна скупштина је прихватила предлог за изгласавање поверења Влади ако је за њега гласало више од половине од свих народних посланика.

Ако Народна скупштина не изгласа поверење Влади, Влади престаје мандат, а председник Републике је дужан да покрене поступак за избор нове Владе. Ако Народна скупштина не изабере нову Владу у року од 30 дана од дана неизгласавања поверења, председник Републике је дужан да распусти Народну скупштину и распише изборе.

Оставка председника Владе

Члан 132.

Председник Владе може поднети оставку Народној скупштини.

Председник Владе оставку подноси председнику Народне скупштине и истовремено о њој обавештава председника Републике и јавност.

Народна скупштина на првој наредној седници констатује оставку председника Владе.

Влади престаје мандат даном констатације оставке председника Владе.

Када Народна скупштина констатује оставку председника Владе, председник Републике је дужан да покрене поступак за избор нове Владе. Ако Народна скупштина не изабере нову Владу у року од 30 дана од дана констатације оставке председника Владе, председник Републике је дужан да распусти Народну скупштину и распише изборе.

Оставка и разрешење члана Владе

Члан 133.

Члан Владе може поднети оставку председнику Владе.

Председник Владе доставља оставку члана Владе председнику Народне скупштине, а Народна скупштина на првој наредној седници констатује оставку.

Председник Владе може предложити Народној скупштини разрешење појединог члана Владе.

Народна скупштина разматра и гласа о предлогу за разрешење члана Владе на првој наредној седници.

Одлука о разрешењу члана Владе донета је ако је за њу гласала већина од укупног броја народних посланика.

Члану Владе који је поднео оставку мандат престаје даном констатације оставке, а члану Владе који је разрешен, даном доношења одлуке о разрешењу.

Положај и овлашћења члана Владе који је поднео оставку или у односу на кога је поднет предлог за разрешење, до престанка мандата, уређују се законом.

Председник Владе је дужан да по престанку мандата члана Владе због подношења оставке или разрешења, у складу са законом, покрене поступак за избор новог члана Владе.

Имунитет председника и члана Владе

Члан 134.

Председник Владе и члан Владе не одговарају за мишљење изнето на седници Владе или Народне скупштине, или за гласање на седници Владе.

Председник и члан Владе уживају имунитет као народни посланик. О имунитету председника и члана Владе, одлучује Влада.

Закон о Влади

Члан 135.

О Влади се доноси закон.

4. Државна управа

Положај државне управе

Члан 136.

Државна управа је самостална, везана Уставом и законом, а за свој рад одговорна је Влади.

Послове државне управе обављају министарства и други органи државне управе одређени законом.

Послови државне управе и број министарстава одређују се законом.

Унутрашње уређење министарстава и других органа државне управе и организација прописује Влада.

Поверавање јавних овлашћења и јавне службе

Члан 137.

У интересу ефикаснијег и рационалнијег остваривања права и обавеза грађана и задовољавања њихових потреба од непосредног интереса за живот и рад, законом се може поверити обављање одређених послова из надлежности Републике Србије аутономној покрајини и јединици локалне самоуправе.

Поједина јавна овлашћења се могу законом поверити и предузећима, установама, организацијама и појединцима.

Јавна овлашћења се могу законом поверити и посебним органима преко којих се остварује регулаторна функција у појединим областима или делатностима.

Република Србија, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе могу основати јавне службе.

Делатности и послови због којих се оснивају јавне службе, њихово уређење и рад прописује се законом.

5. Заштитник грађана

Члан 138.

Заштитник грађана је независан државни орган који штити права грађана и контролише рад органа државне управе, органа надлежног за правну заштиту имовинских права и интереса Републике Србије, као и других органа и организација, предузећа и установа којима су поверена јавна овлашћења.

Заштитник грађана није овлашћен да контролише рад Народне скупштине, председника Републике, Владе, Уставног суда, судова и јавних тужилаштава.

Заштитника грађана бира и разрешава Народна скупштина, у складу са Уставом и законом.

Заштитник грађана за свој рад одговара Народној скупштини.

Заштитник грађана ужива имунитет као народни посланик. О имунитету заштитника грађана одлучује Народна скупштина.

О Заштитнику грађана доноси се закон.

6. Војска Србије

Надлежност

Члан 139.

Војска Србије брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке, у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе.

Употреба Војске Србије ван граница

Члан 140.

Војска Србије се може употребити ван граница Републике Србије само по одлуци Народне скупштине Републике Србије.

Контрола над Војском Србије

Члан 141.

Војска Србије је под демократском и цивилном контролом.

О Војсци Србије доноси се закон.

7. Судови

Начела судства

Члан 142.

Судска власт је јединствена на територији Републике Србије.

Судови су самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом, општеприхваћених правила међународног права и потврђених међународних уговора.

Расправљање пред судом је јавно и може се ограничити само у складу с Уставом.

У суђењу учествују судије и судије поротници, на начин утврђен законом.

Законом се може прописати да у одређеним судовима и у одређеним стварима суде само судије.

Суд суди у већу, а законом се може предвидети да у одређеним стварима суди судија појединац.

Врсте судова

Члан 143.

Судска власт у Републици Србији припада судовима опште и посебне надлежности.

Оснивање, организација, надлежност, уређење и састав судова уређују се законом.

Не могу се оснивати привремени, преки или ванредни судови.

Врховни касациони суд је највиши суд у Републици Србији.

Седиште Врховног касационог суда је у Београду.

Председник Врховног касационог суда

Члан 144.

Председника Врховног касационог суда, на предлог Високог савета судства, по прибављеном мишљењу опште седнице Врховног касационог суда и надлежног одбора Народне скупштине, бира Народна скупштина.

Председник Врховног касационог суда бира се на период од пет година и не може бити поново биран.

Председнику Врховног касационог суда престаје функција пре истека времена на које је изабран на његов захтев, наступањем законом прописаних услова за престанак судијске функције или разрешењем из законом прописаних разлога за разрешење председника суда.

Одлуку о престанку функције председника Врховног касационог суда доноси Народна скупштина, у складу са законом, при чему одлуку о разрешењу доноси на предлог Високог савета судства.

Судске одлуке

Члан 145.

Судске одлуке се доносе у име народа.

Судске одлуке се заснивају на Уставу, закону, потврђеном међународном уговору и пропису донетом на основу закона.

Судске одлуке су обавезне за све и не могу бити предмет вансудске контроле.

Судску одлуку може преиспитивати само надлежни суд, у законом прописаном поступку.

Помиловањем или амнестијом изречена казна може се, без судске одлуке, опростити у целини или делимично.

Сталност судијске функције

Члан 146.

Судијска функција је стална.

Изузетно, лице које се први пут бира за судију бира се на три године.

Избор судија

Члан 147.

Народна скупштина, на предлог Високог савета судства, бира за судију лице које се први пут бира на судијску функцију.

Мандат судији који је први пут изабран на судијску функцију траје три године.

Високи савет судства, у складу са законом, бира судије за трајно обављање судијске функције, у истом или другом суду.

Високи савет судства одлучује и о избору судија који су на сталној судијској функцији у други или виши суд.

Престанак судијске функције

Члан 148.

Судији престаје судијска функција на његов захтев, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом предвиђених разлога, као и ако не буде изабран на сталну функцију.

Одлуку о престанку судијске функције доноси Високи савет судства. Против ове одлуке судија има право жалбе Уставном суду. Изјављена жалба искључује право на подношење Уставне жалбе.

Поступак, основи и разлози за престанак судијске функције, као и разлози за разрешење од дужности председника суда, уређују се законом.

Независност судије

Члан 149.

Судија је у вршењу судијске функције независан и потчињен само Уставу и закону.

Сваки утицај на судију у вршењу судијске функције је забрањен.

Непреместивост судије

Члан 150.

Судија има право да врши судијску функцију у суду за који је изабран и само уз своју сагласност може бити премештен или упућен у други суд.

У случају укидања суда или претежног дела надлежности суда за који је изабран, судија изузетно може без своје сагласности бити трајно премештен или упућен у други суд, у складу са законом.

Имунитет

Члан 151.

Судија не може бити позван на одговорност за изражено мишљење или гласање приликом доношења судске одлуке, осим ако се ради о кривичном делу кршења закона од стране судије.

Судија не може бити лишен слободе у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у обављању судијске функције без одобрења Високог савета судства.

Нespoјивост судијске функције

Члан 152.

Забрањено је политичко деловање судија.

Законом се уређује које су друге функције, послови или приватни интереси неспојиви са судијском функцијом.

8. Високи савет судства

Положај, састав и избор

Члан 153.

Високи савет судства је независан и самосталан орган који обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија.

Високи савет судства има 11 чланова.

У састав Високог савета судства улазе председник Врховног касационог суда, министар надлежан за правосудје и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају и осам изборних чланова које бира Народна скупштина, у складу са законом.

Изборне чланове чине шест судија са сталном судијском функцијом, од којих је један са територије аутономних покрајина, и два угледна и истакнута правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих

је један адвокат, а други професор правног факултета.

Председници судова не могу бити изборни чланови Високог савета судства.

Мандат чланова Високог савета судства траје пет година, осим за чланове по положају.

Члан Високог савета судства ужива имунитет као судија.

Надлежност Високог савета судства

Члан 154.

Високи савет судства бира и разрешава судије, у складу са Уставом и законом, предлаже Народној скупштини избор судија приликом првог избора на судијску функцију, предлаже Народној скупштини избор председника Врховног касационог суда и председника судова, у складу са Уставом и законом, учествује у поступку за престанак функције председника Врховног касационог суда и председника судова, на начин предвиђен Уставом и законом, врши и друге послове одређене законом.

Правни лек

Члан 155.

Против одлуке Високог савета судства може се уложити жалба Уставном суду, у случајевима прописаним законом.

9. Јавно тужилаштво

Положај и надлежност

Члан 156.

Јавно тужилаштво је самосталан државни орган који гони учиниоце кривичних и других кажњивих дела и предузима мере за заштиту уставности и законитости.

Јавно тужилаштво врши своју функцију на основу Устава, закона, потврђеног међународног уговора и прописа донетог на основу закона.

Оснивање и организација

Члан 157.

Оснивање, организација и надлежност јавног тужилаштва уређују се законом.

Републичко јавно тужилаштво је највише јавно тужилаштво у Републици Србији.

Републички јавни тужилац

Члан 158.

Републички јавни тужилац врши надлежност јавног тужилаштва у оквиру права и дужности Републике Србије.

Републичког јавног тужиоца, на предлог Владе, по прибављеном мишљењу надлежног одбора Народне скупштине, бира Народна скупштина.

Републички јавни тужилац бира се на период од шест година и може бити поново биран.

Републичком јавном тужиоцу престаје функција ако не буде поново изабран, када сам то затражи, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом предвиђених разлога.

Одлуку о престанку функције Републичком јавном тужиоцу доноси Народна скупштина, у складу са законом, при чему одлуку о разрешењу доноси на предлог Владе.

Јавни тужиоци и заменици јавних тужилаца

Члан 159.

Функцију јавног тужилаштва врши јавни тужилац.

Јавног тужиоца бира Народна скупштина, на предлог Владе.

Мандат јавног тужиоца траје шест година и може бити поново биран.

Заменик јавног тужиоца замењује јавног тужиоца при вршењу тужилачке функције и дужан је да поступа по његовим упутствима.

Народна скупштина, на предлог Државног већа тужилаца, бира за заменика јавног тужиоца лице које се први пут бира на ову функцију.

Мандат заменику јавног тужиоца који је први пут изабран на функцију траје три године.

Државно веће тужилаца, у складу са законом, бира заменике јавних тужилаца за трајно обављање функције, у истом или другом јавном тужилаштву.

Државно веће тужилаца одлучује и о избору заменика јавних тужилаца који су на сталној функцији у друго или више јавно тужилаштво.

Одговорност

Члан 160.

Републички јавни тужилац одговоран је за рад јавног тужилаштва и за свој рад Народној скупштини.

Јавни тужиоци одговарају за рад јавног тужилаштва и за свој рад Републичком јавном тужиоцу и Народној скупштини, а нижи јавни тужиоци и непосредно вишем јавном тужиоцу.

Заменици јавног тужиоца одговарају за свој рад јавном тужиоцу.

Престанак функције јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца

Члан 161.

Јавном тужиоцу и заменику тужиоца престаје функција на њихов захтев, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом прописаних разлога. Јавном тужиоцу функција престаје и ако не буде поново изабран, а заменику јавног тужиоца, ако не буде изабран на сталну функцију.

Одлуку о престанку функције јавног тужиоца, у складу са законом доноси Народна скупштина, при чему одлуку о разрешењу доноси на предлог Владе.

Одлуку о престанку функције заменика јавног тужиоца, у складу са законом, доноси Државно веће тужилаца.

Против одлуке о престанку функције јавни тужилац и заменик јавног тужиоца могу уложити жалбу Уставном суду. Изјављена жалба искључује право на подношење уставне жалбе.

Поступак, основи и разлози за престанак функције јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца, уређују се законом.

Имунитет

Члан 162.

Јавни тужилац и заменик јавног тужиоца не могу бити позвани на одговорност за изражено мишљење у вршењу тужилачке функције, осим ако се ради о кривичном делу кршења закона од стране јавног тужиоца, односно заменика јавног тужиоца.

Јавни тужилац, односно заменик јавног тужиоца не може бити лишен слободе у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у вршењу тужилачке функције, односно службе, без одобрења надлежног одбора Народне скупштине.

Нespoјивост тужилачке функције

Члан 163.

Забрањено је политичко деловање јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

Законом се уређује које су друге функције, послови или приватни интереси неспојиви са тужилачком функцијом.

Положај, састав и избор Државног већа тужилаца

Члан 164.

Државно веће тужилаца је самосталан орган који обезбеђује и гарантује самосталност јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у складу са Уставом.

Државно веће тужилаца има 11 чланова.

У састав Државног већа тужилаца улазе Републички јавни тужилац, министар надлежан за правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају и осам изборних чланова које бира Народна скупштина, у складу са законом.

Изборне чланове чине шест јавних тужилаца или заменика јавних тужилаца са сталном функцијом, од којих је један са територије аутономних покрајина, и два угледна и истакнута правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета.

Мандат чланова Државног већа тужилаца траје пет година, осим за чланове по положају.

Члан Државног већа тужилаца ужива имунитет као јавни тужилац.

Надлежност Државног већа тужилаца

Члан 165.

Државно веће тужилаца предлаже Народној скупштини кандидате за први избор за заменика јавног тужиоца, бира заменике јавних тужилаца за трајно обављање функције заменика јавног тужиоца, бира заменике јавних тужилаца који су на сталној функцији за заменике јавног тужиоца у другом јавном тужилаштву, одлучује у поступку за престанак функције заменика јавних тужилаца, на начин предвиђен Уставом и законом, врши и друге послове одређене законом.

ШЕСТИ ДЕО

УСТАВНИ СУД

Положај

Члан 166.

Уставни суд је самосталан и независан државни орган који штити уставност и законитост и људска и мањинска права и слободе.

Одлуке Уставног суда су коначне, извршне и општеобавезујуће.

Надлежност

Члан 167.

Уставни суд одлучује о:

1. сагласности закона и других општих аката са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима,
2. сагласности потврђених међународних уговора са Уставом,
3. сагласности других општих аката са законом,
4. сагласности статута и општих аката аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе са Уставом и законом,
5. сагласности општих аката организација којима су поверена јавна овлашћења, политичких странака, синдиката, удружења грађана и колективних уговора са Уставом и законом.

Уставни суд:

1. решава сукоб надлежности између судова и других државних органа,
2. решава сукоб надлежности између републичких органа и покрајинских органа или органа јединица локалне самоуправе,
3. решава сукоб надлежности између покрајинских органа и органа јединица локалне самоуправе,
4. решава сукоб надлежности између органа различитих аутономних покрајина или различитих јединица локалне самоуправе,
5. одлучује о изборним споровима за које законом није одређена надлежност судова,
6. врши и друге послове одређене Уставом и законом.

Уставни суд одлучује о забрани рада политичке странке, синдикалне организације или удружења грађана.

Уставни суд обавља и друге послове предвиђене Уставом.

Оцена уставности и законитости

Члан 168.

Поступак за оцену уставности и законитости могу да покрену државни органи, органи територијалне аутономије или локалне самоуправе, као и најмање 25 народних посланика. Поступак може покренути и сам Уставни суд.

Свако правно или физичко лице има право на иницијативу за покретање поступка за оцену уставности и законитости.

Закон или други општи акт који није сагласан Уставу или закону престаје да важи даном објављивања одлуке Уставног суда у службеном гласилу.

Уставни суд може, до доношења коначне одлуке и под условима одређеним законом, обуставити извршење појединачног акта или радње предузете на основу закона или другог општег акта чију уставност или законитост оцењује.

Уставни суд може оценити сагласност закона и других општих аката са Уставом, општих аката са законом и по престанку њиховог важења, ако је поступак оцене уставности покренут најкасније у року од шест месеци од престанка њиховог важења.

Оцена уставности закона пре његовог ступања на снагу

Члан 169.

На захтев најмање једне трећине народних посланика, Уставни суд је дужан да у року од седам дана оцени уставност закона који је изгласан, а указом још није проглашен.

Ако закон буде проглашен пре доношења одлуке о уставности, Уставни суд ће наставити да поступа према захтеву, у складу са редовним поступком за оцену уставности закона.

Ако Уставни суд донесе одлуку о неуставности закона пре његовог проглашења, ова одлука ће ступити на снагу даном проглашења закона.

Поступак за оцену уставности не може бити покренут против закона чија је усклађеност са Уставом утврђена пре његовог ступања на снагу.

Уставна жалба

Члан 170.

Уставна жалба се може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.

Обезбеђење извршења одлуке

Члан 171.

Свако је дужан да поштује и извршава одлуку Уставног суда.

Уставни суд својом одлуком уређује начин њеног извршења, када је то потребно.

Извршење одлука Уставног суда уређује се законом.

Састав Уставног суда.

Избор и именовање судија Уставног суда

Члан 172.

Уставни суд чини 15 судија који се бирају и именују на девет година.

Пет судија Уставног суда бира Народна скупштина, пет именује председник Републике, а пет општа седница Врховног касационог суда Србије.

Народна скупштина бира пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи председник Републике, председник Републике именује пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи Народна скупштина, а општа седница Врховног касационог суда именује пет судија између 10 кандидата које на заједничкој седници предложи Високи савет судства и Државно веће тужилаца.

Са сваке од предложених листа кандидата један од изабраних кандидата мора бити са територије аутономних покрајина.

Судија Уставног суда се бира и именује међу истакнутим правницима са најмање 40 година живота и 15 година искуства у правној струци.

Једно лице може бити бирано или именовано за судију Уставног суда највише два пута.

Судије Уставног суда из свог састава бирају председника на период од три године, тајним гласањем.

Сукоб интереса. Имунитет

Члан 173.

Судија Уставног суда не може вршити другу јавну или професионалну функцију нити посао, изузев професуре на правном факултету у Републици Србији, у складу са законом.

Судија Уставног суда ужива имунитет као народни посланик. О његовом имунитету одлучује Уставни суд.

Престанак дужности судије Уставног суда

Члан 174.

Судији Уставног суда дужност престаје истеклом времена на које је изабран или именован, на његов захтев, кад напуни законом прописане опште услове за старосну пензију или разрешењем.

Судија Уставног суда разрешава се ако повреди забрану сукоба интереса, трајно изгуби радну способност за дужност судије Уставног суда, буде осуђен на казну затвора или за кажњиво дело које га чини недостојним дужности судије Уставног суда.

О престанку дужности судије, на захтев овлашћених предлагача за избор, односно именовање за избор судије Уставног суда, одлучује Народна Скупштина. Иницијативу за покретање поступка за разрешење може да поднесе Уставни суд.

Начин одлучивања у Уставном суду.

Закон о Уставном суду

Члан 175.

Уставни суд одлуке доноси већином гласова свих судија Уставног суда.

Одлуку да самостално покрене поступак за оцену уставности или законитости Уставни суд доноси двотрећинском већином гласова свих судија.

Уређење Уставног суда и поступак пред Уставним судом и правно дејство његових одлука, уређују се законом.

СЕДМИ ДЕО

ТЕРИТОРИЈАЛНО УРЕЂЕЊЕ

1. Покрајинска аутономија и локална самоуправа

Појам

Члан 176.

Грађани имају право на покрајинску аутономију и локалну самоуправу, које остварују непосредно или преко својих слободно изабраних представника.

Аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе имају статус правних лица.

Разграничење надлежности

Члан 177.

Јединице локалне самоуправе надлежне су у питањима која се, на сврсисходан начин, могу остваривати унутар јединице локалне самоуправе, а аутономне покрајине у питањима која се, на сврсисходан начин, могу остваривати унутар аутономне покрајине, у којима није надлежна Република Србија.

Која су питања од републичког, покрајинског и локалног значаја одређује се законом.

Поверавање надлежности

Члан 178.

Република Србија може законом поверити аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе поједина питања из своје надлежности.

Аутономна покрајина може одлуком поверити јединицама локалне самоуправе поједина питања из своје надлежности.

Средства за вршење поверених надлежности обезбеђује Република Србија или аутономна покрајина, зависно од тога ко је поверио надлежности.

Права и обавезе аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе и овлашћења Републике Србије и аутономних покрајина у надзору над вршењем поверених надлежности уређују се законом.

Право на самостално уређивање органа

Члан 179.

Аутономне покрајине, у складу са Уставом и статутом аутономне покрајине, а јединице локалне самоуправе, у складу са Уставом и законом, самостално прописују уређење и надлежност својих органа и јавних служби.

Скупштина аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе

Члан 180.

Скупштина је највиши орган аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе.

Скупштину аутономне покрајине чине посланици, а скупштину јединице локалне самоуправе одборници.

Посланици и одборници бирају се на период од четири године, на непосредним изборима тајним гласањем, и то посланици у складу са одлуком скупштине аутономне покрајине, а одборници, у складу са законом.

У аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе у којима живи становништво мешовитог националног састава, омогућује се сразмерна заступљеност националних мањина у скупштинама, у складу са законом.

Сарадња аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе

Члан 181.

Аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе сарађују са одговарајућим територијалним заједницама и јединицама локалне самоуправе других држава, у оквиру спољне политике Републике Србије, уз поштовање територијалног јединства и правног поретка Републике Србије.

2. Аутономне покрајине

Појам, оснивање и територија аутономне покрајине

Члан 182.

Аутономне покрајине су аутономне територијалне заједнице основане Уставом, у којима грађани остварују право на покрајинску аутономију.

Република Србија има Аутономну покрајину Војводину и Аутономну покрајину Косово и Метохија. Суштинска аутономија Аутономне покрајине Косово и Метохија уредиће се посебним законом који се доноси по поступку предвиђеном за промену Устава.

Нове аутономне покрајине могу се оснивати, а већ основане укидати или спајати по поступку предвиђеном за промену Устава. Предлог за оснивање нових или укидање, односно спајање постојећих аутономних покрајина утврђују грађани на референдуму, у складу са законом.

Територија аутономних покрајина и услови под којима се може променити граница између аутономних покрајина одређује се законом. Територија аутономних покрајина не може се мењати без сагласности њених грађана изражене на референдуму, у складу са законом.

Надлежност аутономних покрајина

Члан 183.

Аутономне покрајине, у складу са Уставом и својим статутом, уређују надлежност, избор, организацију и рад органа и служби које оснивају.

Аутономне покрајине, у складу са законом, уређују питања од покрајинског значаја у области:

1. просторног планирања и развоја,

2. пољопривреде, водопривреде, шумарства, лова, риболова, туризма, угоститељства, бања и лечилишта, заштите животне средине, индустрије и занатства, друмског, речног и железничког саобраћаја и уређивања путева, приређивања сајмова и других привредних манифестација,

3. просвете, спорта, културе, здравствене и социјалне заштите и јавног информисања на покрајинском нивоу.

Аутономне покрајине се старају о остваривању људских и мањинских права, у складу са законом.

Аутономне покрајине утврђују симболе покрајине и начин њиховог коришћења.

Аутономне покрајине управљају покрајинском имовином на начин предвиђен законом.

Аутономне покрајине, у складу са Уставом и законом, имају изворне приходе, обезбеђују средства јединицама локалне самоуправе за обављање поверених послова, доносе свој буџет и завршни рачун.

Финансијска аутономија аутономних покрајина

Члан 184.

Аутономна покрајина има изворне приходе којима финансира своје надлежности.

Врсте и висина изворних прихода аутономних покрајина одређују се законом.

Законом се одређује учешће аутономних покрајина у делу прихода Републике Србије.

Буџет Аутономне покрајине Војводине износи најмање 7% у односу на буџет Републике Србије, с тим што се три седмине од буџета Аутономне покрајине Војводине користи за финансирање капиталних расхода.

Правни акти аутономне покрајине

Члан 185.

Највиши правни акт аутономне покрајине је статут.

Статут аутономне покрајине доноси њена скупштина, уз претходну сагласност Народне скупштине.

О питањима из своје надлежности аутономна покрајина доноси одлуке и друга општа акта.

Надзор над радом органа аутономне покрајине

Члан 186.

Влада може пред Уставним судом покренути поступак за оцену уставности или законитости одлуке аутономне покрајине, пре њеног ступања на снагу. У том случају, Уставни суд може, до доношења своје одлуке, одложити ступање на снагу оспорене одлуке аутономне покрајине.

Заштита покрајинске аутономије

Члан 187.

Орган одређен статутом аутономне покрајине има право жалбе Уставном суду ако се појединачним актом или радњом државног органа или органа јединице локалне самоуправе онемогућава вршење надлежност аутономне покрајине.

Орган одређен статутом аутономне покрајине може покренути поступак за оцену уставности или законитости закона и другог општег акта Републике Србије или општег акта јединице локалне самоуправе којим се повређује право на покрајинску аутономију.

3. Локална самоуправа

Основне одредбе

Члан 188.

Јединице локалне самоуправе су општине, градови и град Београд.

Територија и седиште јединице локалне самоуправе одређује се законом.

Оснивању, укидању и промени територије јединице локалне самоуправе претходи референдум на територији те јединице локалне самоуправе.

Послови јединице локалне самоуправе финансирају се из изворних прихода јединице локалне самоуправе, буџета Републике Србије, у складу са законом, и буџета аутономне покрајине, када је аутономна

покрајина поверила јединицама локалне самоуправе обављање послова из своје надлежности, у складу са одлуком скупштине аутономне покрајине.

Положај јединица локалне самоуправе

Члан 189.

Општине се оснивају и укидају законом.

Град се оснива законом, у складу са критеријумима предвиђеним законом којим се уређује локална самоуправа.

Град има надлежности које су Уставом поверене општини, а законом му се могу поверити и друге надлежности.

Статутом града може се предвидети да се на територији града образују две или више градских општина. Статутом града се уређују послови из надлежности града које врше градске општине.

Положај града Београда, главног града Републике Србије, уређује се законом о главном граду и статутом града Београда. Град Београд има надлежности које су Уставом и законом поверене општини и граду, а законом о главном граду могу му се поверити и друге надлежности.

Надлежност општине

Члан 190.

Општина, преко својих органа, у складу са законом:

1. уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности;
2. уређује и обезбеђује коришћење грађевинског земљишта и пословног простора;
3. стара се о изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу локалних путева и улица и других јавних објеката од општинског значаја; уређује и обезбеђује локални превоз;
4. стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе;
5. стара се о развоју и унапређењу туризма, занатства, угоститељства и трговине;
6. стара се о заштити животне средине, заштити од елементарних и других непогода; заштити културних добара од значаја за општину;
7. заштити, унапређењу и коришћењу пољопривредног земљишта;
8. обавља и друге послове одређене законом.

Општина самостално, у складу са законом, доноси свој буџет и завршни рачун, урбанистички план и програм развоја општине, утврђује симболе општине и њихову употребу.

Општина се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права, као и о јавном информисању у општини.

Општина самостално управља општинском имовином, у складу са законом.

Општина, у складу са законом, прописује прекршаје за повреде општинских прописа.

Правни акти и органи општине

Члан 191.

Највиши правни акт општине је статут. Статут доноси скупштина општине.

Скупштина општине доноси опште акте из своје надлежности, усваја буџет и завршни рачун општине, доноси план развоја и просторни план општине, расписује општински референдум и врши друге послове одређене законом и статутом.

Органи општине су скупштина општине и други органи одређени статутом, у складу са законом.

Скупштина општине одлучује о избору извршних органа општине, у складу са законом и статутом.

Избор извршних органа града и града Београда уређује се законом.

Надзор над радом општине

Члан 192.

Влада је дужна да обустави од извршења општи акт општине за који сматра да није сагласан Уставу или закону и да у року од пет дана покрене поступак за оцењивање његове уставности или законитости.

Влада може, под условима одређеним законом, распустити скупштину општине.

Истовремено са распуштањем скупштине општине, Влада именује привремени орган који обавља послове из надлежности скупштине, водећи рачуна о политичком и националном саставу распуштене скупштине општине.

Заштита локалне самоуправе

Члан 193.

Орган одређен статутом општине има право жалбе Уставном суду ако се појединачним актом или радњом државног органа или органа јединице локалне самоуправе онемогућава вршење надлежности општине.

Орган одређен статутом општине може да покрене поступак за оцену уставности или законитости закона и другог општег акта Републике Србије или аутономне покрајине којим се повређује право на локалну самоуправу.

ОСМИ ДЕО

УСТАВНОСТ И ЗАКОНИТОСТ

Хијерархија домаћих и међународних општих правних аката

Члан 194.

Правни поредак Републике Србије је јединствен.

Устав је највиши правни акт Републике Србије.

Сви закони и други општи акти донети у Републици Србији морају бити сагласни са Уставом.

Потврђени међународни уговори и општеприхваћена правила међународног права део су правног поретка Републике Србије. Потврђени међународни уговори не смеју бити у супротности са Уставом.

Закони и други општи акти донети у Републици Србији не смеју бити у супротности са потврђеним међународним уговорима и општеприхваћеним правилима међународног права.

Хијерархија домаћих општих правних аката

Члан 195.

Сви подзаконски општи акти Републике Србије, општи акти организација којима су поверена јавна овлашћења, политичких странака, синдиката и удружења грађана и колективни уговори морају бити сагласни закону.

Статути, одлуке и сви други општи акти аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе морају бити сагласни са законом.

Сви општи акти аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе морају бити сагласни њиховим статутима.

Објављивање закона и других општих аката

Члан 196.

Закони и сви други општи акти, објављују се пре ступања на снагу.

Устав, закони и подзаконски општи акти Републике Србије објављују се у републичком службеном гласилу, а статути, одлуке и други општи акти аутономних покрајина, објављују се у покрајинском службеном гласилу.

Статути и општи акти јединица локалне самоуправе, објављују се у локалним службеним гласилима.

Закони и други општи акти ступају на снагу најраније осмог дана од дана објављивања и могу да ступе на снагу раније само ако за то постоје нарочито оправдани разлози, утврђени приликом њиховог доношења.

Забрана повратног дејства закона и других општих аката

Члан 197.

Закони и сви други општи акти не могу имати повратно дејство.

Изузетно, само поједине одредбе закона могу имати повратно дејство, ако то налаже општи интерес утврђен при доношењу закона.

Одредба кривичног закона може имати повратно дејство само ако је блажа за учиниоца кривичног дела.

Законитост управе

Члан 198.

Појединачни акти и радње државних органа, организација којима су поверена јавна овлашћења, органа аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе, морају бити засновани на закону.

Законитост коначних појединачних аката којима се одлучује о праву, обавези или на закону заснованом интересу подлеже преиспитивању пред судом у управном спору, ако у одређеном случају законом није предвиђена другачија судска заштита.

Језик поступка

Члан 199.

Свако има право да користи свој језик у поступку пред судом, другим државним органом или организацијом која врши јавна овлашћења, када се решава о његовом праву или обавези.

Незнање језика на коме се поступак води не сме бити сметња за остваривање и заштиту људских и мањинских права.

Ванредно стање

Члан 200.

Када јавна опасност угрожава опстанак државе или грађана, Народна скупштина проглашава ванредно стање.

Одлука о ванредном стању важи најдуже 90 дана. По истеку овог рока, Народна скупштина одлуку о ванредном стању може продужити за још 90 дана, већином од укупног броја народних посланика.

За време ванредног стања, Народна скупштина се састаје без посебног позива и не може бити распуштена.

Проглашавајући ванредно стање Народна скупштина може прописати мере којима се одступа од Уставом зајемчених људских и мањинских права.

Кад Народна скупштина није у могућности да се састане, одлуку о проглашењу ванредног стања доносе заједно председник Републике, председник Народне скупштине и председник Владе, под истим условима као и Народна скупштина.

Кад Народна скупштина није у могућности да се састане, мере којима се одступа од људских и мањинских права може прописати Влада, уредбом, уз супотпис председника Републике.

Мере одступања од људских и мањинских права које пропишу Народна скупштина или Влада важе најдуже 90 дана, а по истеку овог рока могу се обновити под истим условима.

Кад одлуку о ванредном стању није донела Народна скупштина, Народна скупштина је потврђује у року од 48 сати од њеног доношења, односно чим буде у могућности да се састане. Ако Народна скупштина не потврди ову одлуку, одлука престаје да важи завршетком прве седнице Народне скупштине одржане по проглашењу ванредног стања.

Кад мере којима се одступа од људских и мањинских права није прописала Народна скупштина, Влада је дужна да уредбу о мерама одступања од људских и мањинских права поднесе на потврду Народној скупштини у року од 48 сати од њеног доношења, односно чим Народна скупштина буде у могућности да се састане. У супротном, мере одступања престају да важе 24 сата од почетка прве седнице Народне скупштине одржане по проглашењу ванредног стања.

Ратно стање

Члан 201.

Ратно стање проглашава Народна скупштина.

Кад Народна скупштина није у могућности да се састане, одлуку о проглашењу ратног стања доносе заједно председник Републике, председник Народне скупштине и председник Владе.

Проглашавајући ратно стање Народна скупштина може прописати мере којима се одступа од Уставом зајемчених људских и мањинских права.

Кад Народна скупштина не може да се састане, мере одступања од Уставом зајемчених људских и мањинских права заједно утврђују председник Републике, председник Народне скупштине и председник Владе.

Све мере прописане у периоду ратног стања потврђује Народна скупштина кад буде у могућности да се састане.

Одступања од људских и мањинских права у ванредном и ратном стању

Члан 202.

По проглашењу ванредног или ратног стања, дозвољена су одступања од људских и мањинских права зајемчених Уставом, и то само у обиму у којем је то неопходно.

Мере одступања не смеју да доведу до разликовања на основу расе, пола, језика, вероисповести, националне припадности или друштвеног порекла.

Мере одступања од људских и мањинских права престају да важе престанком ванредног или ратног стања.

Мере одступања ни у ком случају нису дозвољене у погледу права зајемчених чл. 23, 24, 25, 26, 28, 32, 34, 37, 38, 43, 45, 47, 49, 62, 63, 64. и 78. Устава.

ДЕВЕТИ ДЕО

ПРОМЕНА УСТАВА

Предлог за промену Устава и усвајање промене Устава

Члан 203.

Предлог за промену Устава може поднети најмање једна трећина од укупног броја народних посланика, председник Републике, Влада и најмање 150.000 бирача.

О промени Устава одлучује Народна скупштина.

Предлог за промену Устава усваја се двотрећинском већином од укупног броја народних посланика.

Ако не буде постигнута потребна већина, промени Устава по питањима садржаним у поднетом предлогу који није усвојен, не може се приступити у наредних годину дана.

Ако Народна скупштина усвоји предлог за промену Устава, приступа се изради, односно разматрању акта о промени Устава.

Народна скупштина усваја акт о промени Устава двотрећинском већином од укупног броја народних посланика и може одлучити да га и грађани потврде на републичком референдуму.

Народна скупштина је дужна да акт о промени Устава стави на републички референдум ради потврђивања, ако се промена Устава односи на преамбулу Устава, начела Устава, људска и мањинска права и слободе, уређење власти, проглашавање ратног и ванредног стања, одступање од људских и мањинских права у ванредном и ратном стању или поступак за промену Устава.

Када се акт о промени Устава стави на потврђивање, грађани се на референдуму изјашњавају најкасније у року од 60 дана од дана усвајања акта о промени Устава. Промена Устава је усвојена ако је за промену на референдуму гласала већина изашлих бирача.

Акт о промени Устава који је потврђен на републичком референдуму ступа на снагу када га прогласи Народна скупштина.

Ако Народна скупштина не одлучи да акт о промени Устава стави на потврђивање, промена Устава је усвојена изгласавањем у Народној скупштини, а акт о промени Устава ступа на снагу када га прогласи Народна скупштина.

Забрана промене Устава

Члан 204.

Устав не може бити промењен за време ратног или ванредног стања.

Уставни закон

Члан 205.

За спровођење промене Устава доноси се уставни закон.

Уставни закон се доноси двотрећинском већином од укупног броја народних посланика.

ДЕСЕТИ ДЕО

ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 206.

Овај устав ступа на снагу даном проглашења у Народној скупштини.